

Asociace Dítě a Rodina, z. s.

Korespondenční adresa: Všešrdova 560/2, 118 00 Praha 1

Tel.: +420 702 026 600, e-mail: info@ditearodina.cz

Ministryně práce a sociálních věcí

Dipl.-Pol. Jana Maláčová, MSc.

V Praze, 23. ledna 2020

OTEVŘENÝ DOPIS MINISTRYNI PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Zásadní nesouhlas odborné veřejnosti s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Vážená paní ministryně,

obracíme se na vás otevřeným dopisem, v němž vyjadřujeme zásadní nesouhlas s některými body novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a dalších souvisejících zákonů. Z našeho pohledu se nejedná o odborně a důsledně projednanou, ale o uspěchanou předlohu, v níž si řada opatření protičeří a za absurdní považujeme, že **znění novely dokonce odporuje důvodové zprávě i analýze rizik dopadů**.

Jako asociace sdružující téměř osmdesát organizací, které se zabývají náhradní rodinnou péčí, vítáme, že po opakovaných odkladech konečně dochází k novelizaci. Nicméně **některé návrhy jsou zcela nekonceptní, protichůdné a v důsledku nehospodárné**, a proto s nimi nemůžeme souhlasit.

1. Nevalorizovaná odměna dlouhodobým pěstounům

Novela nemění příspěvek pro dlouhodobou pěstounskou péči (§ 47j) a tím rozevívá nůžky mezi krátkodobou a dlouhodobou pěstounskou péčí. Jedná se o **zcela nesystémový krok**, který může vést k růstu zájmu o přechodnou péči, na kterou nebude jak navázat dlouhodobou péčí.

Přitom **dlouhodobá péče je z hlediska potřeb dítěte žádoucí** a pro stát **také ekonomičtější než ústavní péče**. Dlouhodobých pěstounů je stále nedostatečné množství a kvůli tomu se rok co rok umísťují do ústavní péče zcela zbytečně a nehospodárně stovky dětí, které by jinak mohly vyrůstat v **rodinném zázemí**.

Žádáme proto o navýšení částek tak, aby odpovídaly současným potřebám pěstounů. Navrhujeme navázat odměny pěstouna na minimální mzdu, což zajistí pravidelnou valorizaci.

2. Nezměněný příspěvek na výkon pěstounské péče

V novele (§ 47d) zůstala původní částka 48 000 Kč za rok, přestože jsme opakovaně apelovali na potřebu tuto částku zvýšit. Účelem příspěvku je zajistit kontrolu a poskytnout podporu náhradním rodičům tak, aby nedocházelo k **předčasnému ukončení pěstounské péče, což jednoznačně dítě poškozuje**.

Příspěvek 48 000 Kč na rok nebyl valorizován od 1. 1. 2013 (přestože mzdy vrostly o 7000 Kč) a je určen na jednu dohodu, bez ohledu na počet dětí, jejich zdravotní hendikepy nebo kompetence pěstounů. Již dnes je v praxi situace taková, že **státní příspěvek nestačí na zajištění služeb v souladu se zákonem.**

S ohledem na rostoucí náklady a pro udržení základní kvality služeb doprovodných organizací je třeba zajistit konkurenceschopné ohodnocení odborníků. V opačném případě hrozí jejich odchod mimo obor, omezení služby doprovázení a **přenesení agendy na už tak přetížené orgány veřejné správy**, což přinese **mnohem složitější situaci pro zajištění řádné péče o děti** i výrazně **vyšší systémové náklady.**

Proto považujeme za nezbytné tuto částku **navýšit na 65 000 Kč za rok.**

Problematickou součástí novely je také řešení **lhůt pro vyúčtování a vrácení přeplatků.** Je v pořádku doložit účelné zacházení s prostředky, nicméně novela nebere v potaz současný stav finančních toků u doprovázejících organizací.

Proto **navrhujeme prodloužení doby na převedení nevyčerpaného příspěvku do konce března.**

3. Státní příspěvek pro zřizovatele ZPDVOP na základě obsazenosti

Pro zajištění finanční stabilizace zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je nezbytně nutné změnit princip financování. ZDVOP je krizové zařízení, které musí být kdykoli připraveno poskytnout okamžitou pomoc a z principu není možné jej financovat pouze na obsazenosti.

Vyplácení alespoň části příspěvku **pevně na kapacitu zařízení je naprosto nezbytné zejména z důvodu povinnosti ZDVOP provozovat zařízení nepřetržitě.** Stejně tak by změna financování pomohla zamezit umělému prodlužování pobytů či zamezování vícedenním propustkám, čehož se některá zařízení mohou dopouštět právě z obav o chybějící finance.

Za zcela nesystémové opatření považujeme stanovení až 20 dětí v takovém zařízení. Cílem je zajistit dětem prostředí co možná nejbližší rodinnému zázemí. **Navrhujeme stanovit maximální kapacitu na maximálně 12 dětí.** Nižší kapacita umožňuje pečlivé vyhodnocování potřeb dítěte, a **především snižování délky pobytu. V důsledku tak může být efektivnější nejen pro rozvoj dítěte, ale i z ekonomického hlediska.**

4. Zcela chybí systematická právní úprava příbuzenské pěstounské péče

V novele chybí nejen komplexní úprava pěstounské péče příbuzných, ale také adekvátní nastavení systémových opatření, včetně dávek, nároků, povinností a podpůrných mechanismů nebo přípravy a hodnocení ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Příbuzenská pěstounská péče – jak dokazuje řada nezávislých studií a výzkumů, ale především praxe – je zcela odlišná od nepříbuzenské. **Pěstouny jsou často prarodiče, kteří dostanou děti do péče ze dne na den, například po úmrtí rodičů při nehodě,** a mají zcela jiné potřeby než mladý pár, který pěstounskou péči řeší svoji rodinnou situací dobrovolně a dlouhodobě je na ni s podporou odborníků připravován.

Současná podoba zákona je nastavena především z pohledu nepříbuzenské pěstounské péče, v České republice však **na příbuzenskou péči připadá naprostá většina – přibližně 2/3 – případů. Navrhujeme vyčlenění příbuzenské pěstounské péče jako samostatného institutu.**

5. Nekoncepčně ukotvené dobrovolné pobyty

Novela počítá s tzv. dobrovolným pobytem dítěte v zařízení zajišťujícím nepřetržitou péči v délce až 6 měsíců (§ 6f). **Šest měsíců je naprosto nepřijatelně dlouhá doba, zvláště u dětí mladších 3 let.** Během této kritické

doby je již možné, v případě, že je dítě již v systému SPOD, pracovat na pomoci rodině. OSPOD může mnohem dříve zhodnotit, zda důvody k pobytu dítěte v zařízení vyžadují další kroky SPOD.

Předkládané řešení povede k zneužívání „dobrovolných“ pobytů. **Navrhujeme zkrátit lhůtu na dva týdny ve znění: sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, které jsou na základě žádostí zákonných zástupců umístěny do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti déle než 14 dní.**

6. Zamezení umísťování nejmenších dětí do ústavní péče

Ústavní péče pro nejmenší děti je v EU již raritou. Cestou zvolenou řadou postkomunistických evropských států je ustanovení věkové hranice, pod kterou nesmí být malé děti do ústavní péče umísťovány. Ústavní péče je v naprosté většině případů zbytečná, navíc **zvyšuje výdaje v oblasti sociální péče a zdravotnictví**, které by mohly být v souvislosti s náhradní rodinnou péčí vynaloženy účelněji.

Transformaci systému péče o ohrožené děti pro celou Českou republiku **schválila vláda již v roce 2012 v Národní strategii ochrany práv dětí** a v akčním plánu k jejímu naplnění. Přesto jakýkoli návrh věnující se této problematice v novele chybí. Jedná se o zcela zásadní opominutí, které je z **hlediska dlouhodobého fungování systému zcela absurdní**. Na jedné straně se investují prostředky do sociálního systému a výplaty různých forem finanční pomoci, **na druhé straně se na samém počátku uměle a zcela zbytečně vytvářejí budoucí příjemci sociálních dávek** tím, že jsou nekonceptně umísťováni v útlém věku do ústavů.

V souvislosti s touto žádostí vznikla petice, kterou podepsalo přes 15 000 občanů České republiky. **Navrhujeme, aby se zákon věnoval omezení ústavní péče pro nejmenší děti a stanovil minimální věkovou hranici na 7 let**, podobně jako je tomu v řadě sociálně rozvinutých okolních zemích.

Vážená paní ministryně,

uvedené výhrady jsou jen některé z těch, které k uvedené novele sdílíme, ale naprosto zásadní. Výše zmíněné body představují významná pochybení a nepochopení situace v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, proto považujeme za nezbytné je **přehodnotit, aby systém mohl dlouhodobě a efektivně fungovat**.

Žádáme vás, abyste minimálně zmíněné body přehodnotila a vzala v potaz naše konkrétní návrhy, vycházející z dlouholeté praxe. To vše nikoli v zájmu té či oné strany, úřadu či ministerstva, ale **v zájmu ochrany dětí, které naši ochranu potřebují nejvíce a jsou součástí budoucnosti naší země**.

S pozdravem

PhDr. Věduna Bubleová,
předsedkyně Asociace Dítě a Rodina, z. s.

Asociace Dítě a Rodina, z. s., je sdružením 79 organizací působících v oblasti péče o ohrožené děti. Svými aktivitami naplňují přání, aby každé dítě mohlo vyrůstat v rodinném prostředí. Pomáhají dětem, které se ocitly v obtížné situaci.